

Vær digital

– viden om onlinelivets negative konsekvenser

Vilkårene for kommunikationen online kan betyde, at nogle mennesker – også børn og unge – kan finde nye, positive fællesskaber. Nogle børn føler måske, at de fx på et spilsite har flere ligesindede, end de har i klassen. Og for nogle børn og unge giver internettet mulighed for, at de får snakket med nogen – kendte eller fremmede – om ting, de synes er svære at sige højt. Børn og unge kan få mange positive oplevelser og erfaringer, men internettet har også en bagside, som kan få alvorlige konsekvenser for dem.

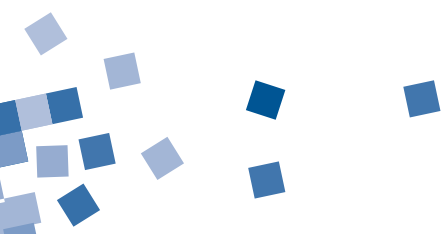
MOBNING OG EN HÅRD TONE

Mobning er en af de negative konsekvenser ved internettet, som mange skoler har måttet forholde sig til. Mobning, der går online, er ligesom den øvrige mobning et udtryk for en uhenigtsmæssig gruppedynamik, hvor børnene og de unge mangler noget positivt at være fælles om, og hvor de har en lav tolerance over for forskelligheder.

Men hvor mobning tidligere var afgrænset til de fysiske rum, hvor mobbedynamikken fandt sted, kan mobningen nu følge med børnene hjem via deres smartphone. Derudover er der en række faktorer, som kan få mobningen til at virke voldsommere end i de fysiske rum. Når mobning foregår online, bliver beskeder, billeder eller andet materiale hurtigt delt, og der kan være mange involverede i mobbesituationen. Det er ikke altid klart for den, der bliver mobbet, hvem der står bag. Mobningen kan også tage form som udelukkelse, hvor en gruppe af børn eller unge sletter en person fra grupper eller som ven på sociale medier, og det kan give børn og unge oplevelsen af at være usynlige eller socialt døde.

Mobning online kan bære præg af, at den, som sender mobbende indhold, og den, som modtager det,

Børn med udfordringer som ADHD og autisme har brug for ekstra støtte til at navigere online. Du kan finde materiale til at skabe dialog med børn med kognitive udfordringer om deres sociale liv på nettet her: www.arduokpa nettet.dk

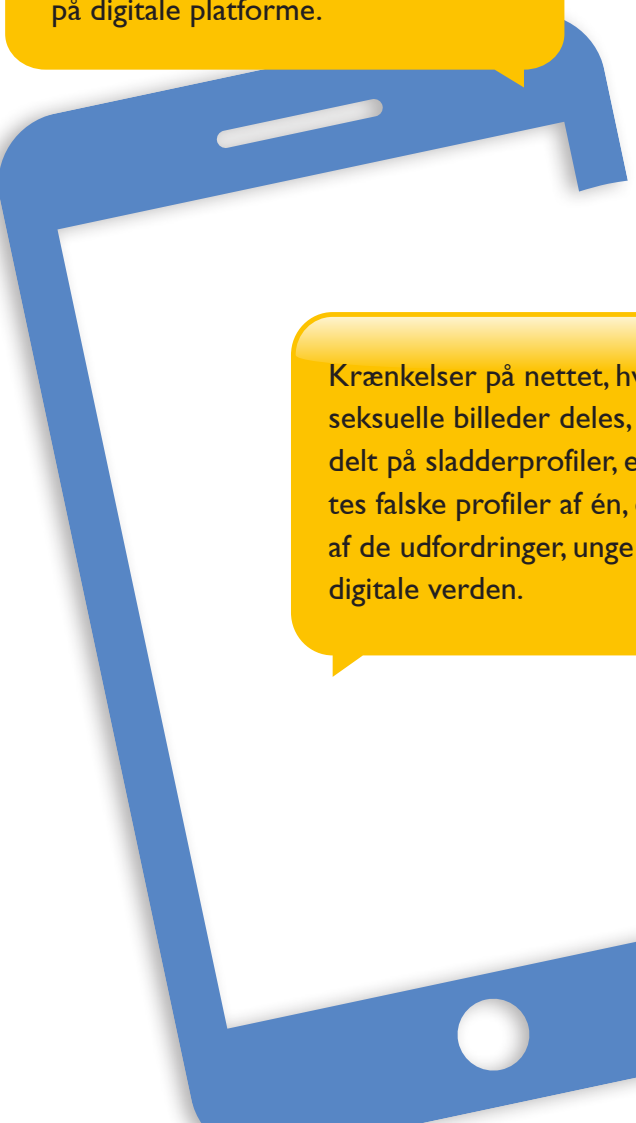

er usynlige for hinanden. Det betyder, at den eller de, som mobber, ikke bliver konfronteret med den mobbedes reaktion og på den måde ikke skal forholde sig til reaktionen eller tage ansvar på samme måde, som hvis mobningen havde forgået i skolegården.

På nettet findes desuden eksempler på såkaldte hadgrupper – grupper, som kan knytte sig til en klasse eller en skole, som mobber et barn eller en gruppe af børn, eller nationale grupper, hvor personer bliver hængt ud, eller der bliver postet groft og diskriminerende indhold. I disse grupper hersker en særlig anerkendelseskultur, hvor grove billeder, videoer og kommentarer belønnes med 'likes'. Grænserne for, hvad det er okay at skrive og dele, kan flytte sig meget hurtigt, og tonen bliver i nogle tilfælde bare hårdere og hårdere.

Mobning på telefon, computer og tablet kan umiddelbart være usynlig for de voksne omkring børnene, og det kan derfor være sværere at få hjælp.

Red Barnets rådgivning SletDet bliver hver uge kontaktet af børn og unge, som søger hjælp i forhold til deling af billeder, videoer eller informationer på digitale platforme.

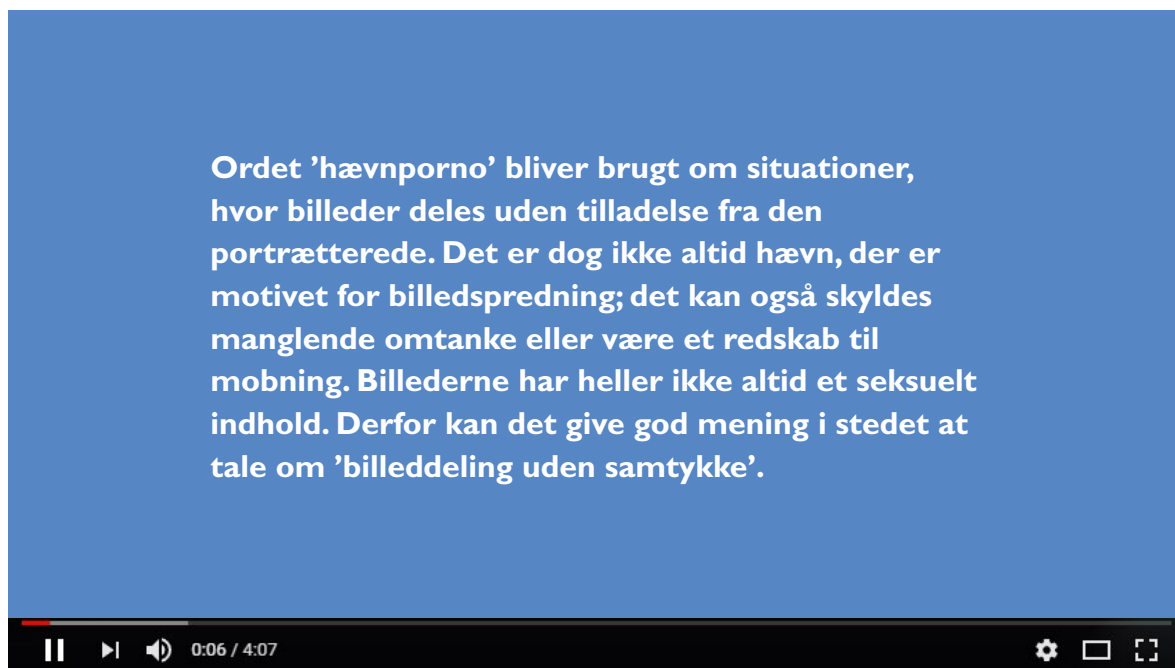
Motiverne hos dem, som deler, kan være mange – hævn, mobning, afpresning, opmærksomhed eller blot en uovervejret handling, som i begyndelsen virkede sjov. Det er både grænseoverskridende og ulovligt, og konsekvenserne kan være enorme for den, hvis billeder, videoer eller oplysninger er blevet delt.

Krænkelser på nettet, hvor pinlige eller seksuelle billeder deles, rygter bliver delt på sladderprofiler, eller der oprettes falske profiler af én, er blot nogle af de udfordringer, unge oplever i den digitale verden.

14-15 procent af unge mellem 13 og 18 år har delt et nøgenbillede eller intimt billede af sig selv med andre. 6 procent har oplevet, at andre har delt et intimt billede af dem (Red Barnets deSHAME-undersøgelse, 2017).

UFRIVILLIG DELING AF KRÆNKENDE MATERIALE

En problemstilling, som er opstået i takt med udviklingen og udbredelsen af sociale medier, er ufrivillig deling af billeder, videoer eller andet materiale – deling uden samtykke. Her er teknologien med til at mudre og udviske normer, grænser og etiske kodekser, som vi kender dem offline. Fx skriver og deler mange flere ting online, end de ville sige eller dele ansigt til ansigt.

Når et billede deles via mobiltelefonen eller over internettet, kan spredningen gå stærkt. Nogle billeder sendes med samtykke og med en forventning om, at det er en privat sag mellem afsender og modtager, mens andre billeder er taget uden samtykke – fx som 'creepshots' i en omklædningssituation uden den fotograferedes viden. Billeder videregives måske via Snapchat eller Messenger, eller måske vises det bare direkte fra skærmen til en vennegruppe. Et privat billede, fx et nøgenbillede, som er delt med hele skolen og måske også elever på andre skoler, kan have enorme konsekvenser for et barns hverdag og skolegang, og børn og unge, som kontakter Red Barnets rådgivning SletDet, beskriver, at "det føles som at komme nøgen i skole". I nogle tilfælde ved det krænkede barn hverken, hvem der har delt billedet, eller hvor det er delt, og det giver en følelse af afmægtighed.

Problemstillingerne er komplekse og kan være meget forskellige: en vred ekskæreste, som deler private billeder med omverdenen; fake profiler sammensat af forskelligt eksisterende materiale og fremstillet på en krænkende måde; en video, hvor en dreng og en pige kysser, som bruges som middel til negativ social kontrol med trusler om, at videoen vises til familierne; systematiske online billedarkiver af piger fra et særligt område, hvor krænkeren ikke tager hensyn til konsekvenserne for de personer, hvis billeder bliver delt (som fx Viborg-mappen);

nøgenbilleder af en kæreste, som er delt, fordi man er stolt af ham/hende; videoer delt 'for sjov' for at få anerkendelse, men uden henblik på at skade andre; et billede taget af en ven og delt i bedste mening, men hvor venen finder det grænseoverskridende eller pinligt. Situationerne er mange, og de børn og unge, som er en del af dem, har forskellige behov.

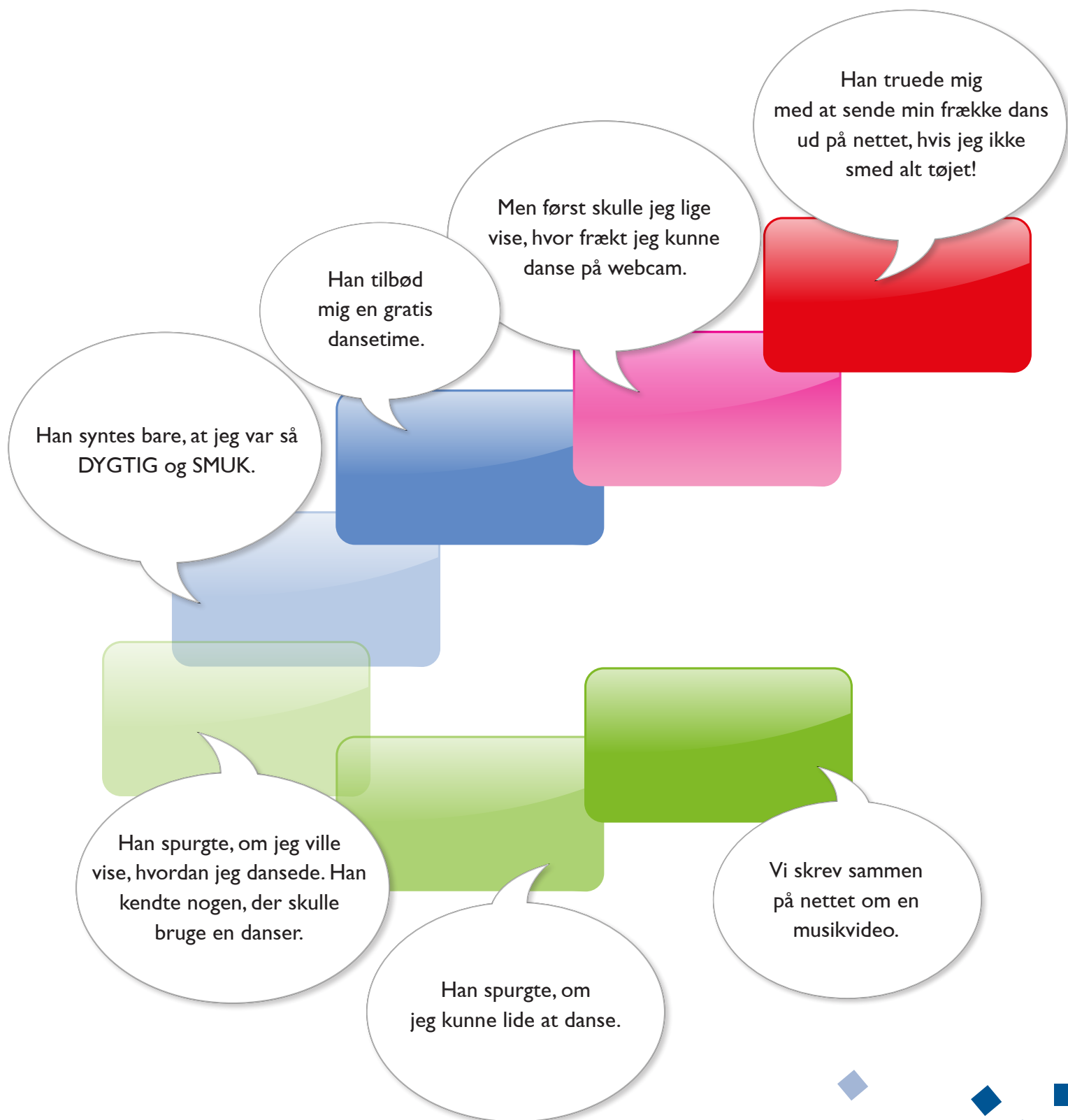
Vi voksne kan have tendens til at formane børn og unge om, at de ikke må tage og dele billeder af sig selv uden tøj på. Og selvfølgelig skal vi opfordre og hjælpe børn og unge til at overveje de mulige konsekvenser af deres handlinger. Samtidig er det vigtigt, at vi forholder os nuanceret til de forskellige problemstillinger og ikke kommer til at placere skylden hos den krænkede, fordi vedkommende måske selv har taget billedet eller optaget videoen i første omgang.

For at forstå billeddeling uden samtykke som specifikt fænomen kan det være hjælpsomt at se på billeddeling som kommunikationsform. Billeder er gået fra at være dokumenterende til at være et middel til samtale og social interaktion. Billederne, vi tager, er med til at kommunikere, hvad vi laver i realtid, og giver mulighed for, at vi kan opleve hinandens verdener på en ny måde. I stedet for at se deling af billeder som et ønske om at ophæve det private er det måske snarere ønsket om at dele hinandens subjektive virkelighed, som er drivkraften. Børn og unge har altid udforsket deres seksualitet, og nyere teknologi er – som med alt andet – også en del af den proces. Det er derfor vigtigt, at vi voksne taler med børn om deling af billeder allerede i indskolingen.

GROOMING

Grooming er en proces, hvor den ældre og mere erfarne krænker anvender manipulation, løgne, smiger og ros samt påfører ofret ansvar og skyldfølelse for derigennem at kunne få ofret til (tilsyneladende frivilligt) at medvirke i seksuelle aktiviteter, der skal tilfredsstille krænkeren. Grooming kan foregå over kort eller lang tid. Det kan være to timer, eller det kan strække sig over måneder. Når det sker online, følger processen ofte et genkendeligt forløb:

1. Udvalgelse af offeret. Før den egentlige groomingproces udvælger krænkeren det pågældende barn eller børnene ud fra, hvad krænkeren vil opnå. Valget kan falde på at finde børn, der er usikre og naive, fordi det gør det lettere for krænkeren at opretholde autoritet. Valget kan også falde på børn, der ikke er så bevidste om deres egne grænser og dermed vil være nemmere at overtale til seksuelle aktiviteter.

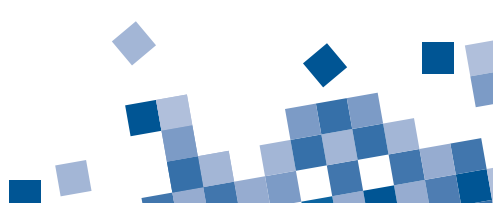
2. Opbygning af relationer og venskaber. Efter at barnet er blevet udvalgt, begynder den kontaktskabende fase. Her begynder krænkeren at engagere sig i barnet ved at vise omsorg og interesse og spørge til de ting, der berører og interesserer barnet i dets daglige liv. Ofte begynder barnet at skabe en illusion om, at den voksne er dets bedste ven. Venskabet kan underbygges ved, at krænkeren giver barnet gaver.

3. Risikovurdering. Sideløbende med den kontaktskabende fase forsøger krænkeren at få svar på faktuelle forhold for at kunne vurdere risikoen for at blive opdaget. Krænkeren kan fx spørge, hvornår barnet er alene hjemme, om barnet har sin egen computer, og hvad barnets relation til andre voksne er.

4. Den eneste ene-fasen. Her intensiveres kontakten, og krænkeren benytter sig af vendinger som "Du kan tale med mig om alt!". Barnet udvikler en større og større følelse af taknemmelighed og føler samhørighed og gensidighed med krænkeren. Hvis den voksne spørger, hvor meget barnet stoler på ham/hende, reagerer barnet ofte ved at sige, at han/hun stoler ubetinget på personen. For børn, som i hverdagen føler sig tilsidesat, overset eller måske endda mobbet, vil det nye venskab være særlig kostbart.

5. Det seksuelle tema introduceres. Når den gensidige relation er etableret, og barnet giver udtryk for at stole på den voksne, fortsætter kontakten til den seksuelle fase, hvor krænkeren begynder at spørge til ofrets seksuelle interesser og erfaringer og introducerer emner af mere intim og seksuel karakter.

6. Den seksuelle fase. I denne fase vil krænkeren begynde at kræve ydelser fra barnet, og krænkeren vil arrangere et møde eller en situation, hvor overgrebet kan ske, uden andre fatter mistanke. Selvom det formentlig er nyt og ukendt område, vil barnet ofte overbevise sig selv om, at det er ufarligt, fordi barnet har positive erfaringer med personen. Ud over at tale om sex og erotik vil krænkeren bearbejde barnet til at deltage i de seksuelle aktiviteter, der er målet. Det kan være webcamsex eller fysiske møder, hvor barnet skal opfylde krænkerens seksuelle ønsker som en slags modydelse for den omsorg og opmærksomhed, krænkeren har givet barnet.

7. Fastholdelse af det hemmelige. En groomingrelation kan stoppe efter det allerførste overgreb, eller den kan fortsætte i årevis. For krænkeren er det vigtigt med kontrol, så barnet ikke afslører overgrebene. Det betyder, at krænkeren på den ene eller anden måde holder barnet eller den unge fast på hemmeligheden. Det kan ske ved trusler om ydmygelse og vold eller ved, at krænkeren manipulerer barnet til at tro, at det er barnets egen skyld – at der slet ikke var tale om et overgreb: "Du gik jo selv med til det. Du ku' jo bare ha' sagt nej."

Følgerne af grooming kan være alvorlige. Det kan ødelægge barnets tillid til andre mennesker for altid, hvis det oplever, at en person, der har givet det tro på og håb for for fremtiden, udnytter dets tillid og loyalitet for at få sex. Et onlinerelateret sexovergreb, der ikke indeholder et fysisk overgreb, har ikke nødvendigvis mindre indvirkning eller mindre skadevirkning på den unge end det fysiske seksuelle overgreb.

Erfaringer viser, at alle børn kan blive ofre for en seksuel krænkelse online, og der findes eksempler på, at selv ressourcestærke børn er blevet narret og manipuleret af krænkeren til at gå langt ud over de grænser, de ellers selv mente, de havde. Samtidig ved vi, at børn med lavt selvværd og dårlige sociale relationer er ekstra sårbare over for groomingens teknikker.

På www.sikkerchat.dk kan du læse mere om digital mobning, deling uden samtykke, grooming og andre digitale problematikker.

